

POSTADRES
Postbus 20
7500 AA ENSCHEDE

BEZOEKADRES
Langestraat 24

TELEFOONNUMMER
14053

Aan de Gemeenteraad

DATUM	ONS KENMERK	BEHANDELD DOOR
14 mei 2024	2400014462	S. ten Heuvel
UW BRIEF VAN	UW KENMERK	DOORKIESNUMMER
		06 - 20 51 64 34

ONDERWERP
Ontwerpbegrotingen 2025 en jaarrekeningen 2023 gemeenschappelijke regelingen

Geachte leden van de Raad,

Net als voorgaande jaren bieden wij uw raad één integrale raadsbrief aan over de jaarstukken en ontwerpbegrotingen van onze gemeenschappelijke regelingen:

1. Samen Twente
2. Stadsbank Oost Nederland
3. Regionaal Bedrijventerrein Twente
4. Technology Base
5. Veiligheidsregio Twente
6. Gemeentelijk Belastingkantoor Twente
7. Openbaar Lichaam Crematoria Twente
8. Omgevingsdienst Twente
9. Recreatieschap Twente

Ontwerpbegrotingen 2025

In onderstaande tabel volgt per regeling een samenvatting van de bijdragen, knelpunten door Loon- en prijscompensatie (LPO) dan wel overige knelpunten. Deze zijn opgenomen in de middelenkader van de Zomernota 2024. In de bijlage 2 staat per regeling meer achtergrondinformatie, o.a. over het maatschappelijk rendement.

Naam organisatie (x € 1.000)	Bijdrage 2024	Bijdrage 2025	Verhoging 2025	
			LPO	overige
SamenTwente	9.139	10.172	272	459
Stadsbank Oost Nederland	3.421	3.845	180	0
Veiligheidsregio Twente	15.121	17.042	663	0
Omgevingsdienst Twente	2.025	2.225	200	0
Recreatieschap Twente	993	1.042	32	0
GBTwente	4.804	5.396	127	0
			1.474	459

Uit bovenstaande tabel blijkt dat de verhogingen van de gemeentelijke bijdrage in 2025 vrijwel geheel samenhangen met de verhoging van de loon- en prijsindexatie. Alleen bij SamenTwente is ook sprake van overige knelpunten.

De ontwerpbegrotingen 2025 van SamenTwente, de Veiligheidsregio Twente, de Stadsbank Oost-Nederland, het Openbaar Lichaam Crematoria Twente, Omgevingsdienst Twente, het Recreatieschap Twente en het Gemeentelijk Belastingkantoor zijn opgesteld conform de hiervoor opgestelde spelregels. Een nadere toelichting hierop is te vinden in bijlage 1.

Verhoging loon- en prijsindexatie

De bijdragen aan de gemeenschappelijke regelingen stijgen vrijwel allemaal door de toevoeging van de loon- en prijscompensatie. De percentages voor de indexatie zijn vastgelegd conform de spelregels en bedragen 8,4% voor lonen en 1,9% voor prijzen in 2025. In de Zomernota 2024 wordt gerekend met looncompensatie voor de gemeente van 3,3% en bedraagt de prijscompensatie 2,2%. De verschillen leiden tot het gemelde tekort van 1,474 miljoen euro.

In 2024 was sprake van een forse stijging en afwijking in de toegerekende prijsindexatie door de flinke stijging van de inflatie. Deze indexaties liggen nu in lijn met elkaar.

De verschillen ontstaan nu in de loonindexatie waarbij de stijging vanuit de CAO voor gemeenteambtenaren voor 2024 nog niet was verwerkt in de begrotingen van de gemeenschappelijke regelingen. Voor 2024 was voorlopig gerekend met een loonstijging van 2% terwijl de stijging is uitgekomen op een gemiddelde van 5,1% voor 2024. Vanaf begin 2025 is de totale salarisstijging 6% vanuit deze CAO. (Overigens worden vanaf 1 januari 2025 de budgetten voor het eigen personeel in de Zomernota 2024 ook verhoogd naar het niveau van de CAO 2024.) Het verschil van 3,1% wordt nu verrekend waarbij dan nog de verwachte loonindexatie voor 2025 van 5,3% wordt toegevoegd dus 8,4% in totaal.

Ondertussen is de loonvoet overheid, waarop de loonindexatie is gebaseerd, dalend is (van 5,3% op Prinsjesdag 2023 naar 4,4% in voorjaar 2024). Een daling wordt verrekening in de begrotingen voor 2026.

Overige knelpunten beleid Samen Twente

De voor SamenTwente vermelde overige verhoging komt voort uit een drietal punten:

- Versterking van Informatieveiligheid en Privacy (€ 294.200): SamenTwente is verantwoordelijk voor zeer privacygevoelige informatie. De systemen en processen zijn kwetsbaar geworden door continue veranderende wettelijke eisen. Voor de toekomst moet voorkomen worden dat ongewenste toegang verkregen kan worden tot deze systemen. Ook is sprake van een toename van wettelijke eisen waar SamenTwente als overheid en specifiek als zorgorganisatie aan moet voldoen.
- Forensische Dienstverlening (€ 114.000): Er is een tekort aan specialistische krachten bij GGD voor de beschikbaarheidsgarantie om code zwart (geen inzet bij bv dodelijk ongeval/misdrijf) te voorkomen. De kwetsbaarheid zal deels worden opgelost door samen te werken met andere GDD-en, politie en OM. Ook zullen processen en functies efficiënter worden ingezet.
- Woningvervuiling (€ 30.300) en versterken inzet Milieu en Gezondheid (€ 21.500): Uitbehandelde cliënten moeten naar huis, maar voorwaardelijk is dan wel dat het huis schoon en in orde is. Er is sprake van een verhoging van het aantal meldingen (4 tot 5x zo veel) t.o.v. voorgaande jaren. Dit heeft te maken met zware vervuiling en verwarde personen. Daarnaast is er meer aandacht voor een gezonde leefomgeving door o.a. de in werking treden Omgevingswet, GALA en andere ontwikkelingen waarvoor extra inzet van het personeel van de GGD noodzakelijk is.

Bovenstaande punten zijn al besproken in een AB-vergadering op 14 februari 2024 waar besloten is tot een kerntakendiscussie om zo meer zicht en duidelijkheid te krijgen in de taakuitvoering van SamenTwente en ook het ambitieniveau en de daarbij behorende middelen. Deze kerntakendiscussie houdt in dat er een goede inhoudelijke en breed gedragen discussie gevoerd gaat worden om vervolgens fundamentele keuzes te kunnen maken gericht op de toekomst. Het proces wordt uiterlijk december 2024 afgerond, zodat eventuele consequenties betrokken kunnen worden in de gewijzigde begroting 2025 en bij de behandeling van de begroting 2026.

De knelpunten bij SamenTwente leiden niet tot een zienswijze nu is besloten tot een kerntakendiscussie.

Kaderbrief Twentse zienswijze

Van gemeenten wordt aan de ene kant verlangd dat ze steeds meer taken oppakken en aan steeds meer wettelijke verplichtingen voldoen. Aan de andere kant wordt het beschikbare budget voor gemeenten drastisch teruggeschroefd. Dit stelt gemeenten voor een onuitvoerbare opdracht. Gemeentelijk moeten er daardoor scherpe keuzes gemaakt worden. Soms al in 2025 maar zeker vanwege het naderende ravijnjaar 2026. Gemeenschappelijke regelingen voeren een substantieel deel van gemeentelijke taken uit. Het ligt dan ook in de rede om dagelijkse besturen van deze gemeenschappelijke regelingen eveneens te verzoeken relevante opties voor scherpe keuzes aan te gaan dragen, zodat de uitkomsten kunnen worden meegenomen bij de opmaat naar de begroting 2026. (NB: Voor SamenTwente lopen al afspraken (kerntakendiscussie) gericht op de begroting 2026). De bijgaande Kaderbrief Twentse zienswijze gaat nader in op het anticiperen op de gemeentelijke bezuinigingsopgave en op de risico's, weerstands-capaciteit en financiële positie.

Jaarrekeningen 2023

De jaarrekeningen 2023 worden ter kennisgeving aangeboden aan de raad. De rekeningen van Samen Twente, de Stadsbank Oost Nederland, de Veiligheidsregio Twente, het Openbaar Lichaam Crematoria Twente, de Omgevingsdienst Twente en het Recreatieschap Twente zijn nog niet voorzien van een (goedkeurende) verklaring van de accountant. Deze volgen zo spoed mogelijk nadat de accountants hun controles hebben afgerond.

Normering topinkomens

Op 31 januari 2022 heeft de raad ingestemd met een herzien beleidskader verbonden partijen. Hierbij is een amendement unaniem aangenomen ten aanzien van de Wet Normering (WNT) Topinkomens. Daarom is in de toetsing van de jaarrekeningen 2023 wederom aandacht geweest hiervoor. In het kader van de WNT moet in de jaarrekening een overzicht opgenomen van bezoldiging topfunctionarissen. Uit deze overzichten blijkt dat in 2023 geen topfunctionarissen bij de gemeenschappelijke regelingen zijn aangesteld, of inhuur heeft plaatsgevonden, die een bezoldiging ontvingen dat boven het individueel toepasselijke drempelbedrag lag.

Wijziging begroting 2024

Tegelijkertijd met het aanbieden van de ontwerpbegroting 2025, bieden SamenTwente het Regionaal Bedrijventerrein en Technology Base begrotingswijzigingen voor 2024 aan. Ook op deze wijzigingen kunnen zienswijzen worden ingediend.

De wijzigingen voor het Regionaal Bedrijventerrein en Technology Base komen voort uit de aangepaste grondexploitaties vanuit de jaarrekeningen 2023. Deze zijn beleidsarm.

Wijziging begroting 2024 Samen Twente

De knelpunten bij SamenTwente voor 2025 vragen ook om bijstelling van de begroting 2024. Hierover is al besloten in de AB-vergadering van 14 februari 2024. Heel terecht echter is door het AB gesteld dat de raden ook voor deze begrotingswijzigingen de gelegenheid moeten krijgen om zienswijzen in te dienen voordat definitief met de gewijzigde begroting ingestemd kan worden.

Specifiek gaat het om de volgende wijzigingen:

- Versterking van Informatieveiligheid en Privacy - € 165.000
- Forensische Dienstverlening - € 114.000
- Woningvervuiling - € 30.300
- Versterken inzet Milieu en Gezondheid -€ 21.500
- Veilig Thuis Twente - € 145.000. Dit knelpunt is niet opgenomen in de begroting 2025 omdat het vooralsnog gaat om een incidentele extra financiering die nu noodzakelijk is en vooruitlopend op de resultaten van de te maken nieuwe ontwikkelrichting van VVT.

Het totale knelpunt van € 475.800 wordt opgenomen in de 1^e Tussenrapportage 2024 waar dekking beschikbaar is binnen het product Gezondheid.

Ook hier leiden de knelpunten bij SamenTwente niet tot een zienswijze nu is besloten tot een kerntakendiscussie.

Vervolg

Daar waar het door u noodzakelijk wordt geacht een zienswijze te geven, zullen wij met inachtneming van de daarvoor geldende termijnen op basis van het Raadsdelegatiebesluit uw zienswijze kenbaar maken aan het bestuur van de betreffende gemeenschappelijke regeling. De begrotingen worden vastgesteld in de vergaderingen van het algemeen bestuur op:

- Samen Twente: 10 juli 2024
- Stadsbank Oost Nederland: 11 juli 2024
- Regionaal Bedrijventerrein Twente: 3 juli 2024
- Technology Base: 5 juli 2024
- Veiligheidsregio Twente: 11 juli 2024
- Gemeentelijk Belastingkantoor Twente: 10 juli 2024
- Openbaar Lichaam Crematoria Twente: 4 juli 2024
- Omgevingsdienst Twente: 13 september 2024
- Recreatieschap Twente: 11 juli 2024

Wij vertrouwen erop u met deze raadsbrief voldoende te hebben geïnformeerd zodat uw raad een voldoende beeld heeft over de algemene financiële en beleidsmatige kaders om een afweging te maken over de ontwerpbegrotingen, dit tezamen met de QuickScan Gemeenschappelijke Regelingen 2024 van de samenwerkende rekenkamers. Op 21 mei 2024 wordt deze raadsbrief besproken in de rekeningencommissie en daarna mogelijk in de stedelijke commissie. Daarnaast zal in de Twenteraad op 14 mei 2024 aandacht zijn voor de inhoud van de Quickscan.

Hoogachtend,

Burgemeester en Wethouders van Enschede,
de loco-Secretaris,   de Burgemeester,

(E.A. Smit)

(R.W. Bleker)

Bijlage 1 - Financiële achtergronden algemeen

Vanuit de motie sturen op begrotingen van verbonden partijen d.d. 9 juli 2019 is gekomen tot een Twentse samenwerking in sturing door middel van een aantal spelregels voor de Veiligheidsregio Twente, Regio Twente, Stadsbank Oost-Nederland, Openbaar Lichaam Crematoria Twente, Omgevingsdienst Twente en het Gemeentelijk Belastingkantoor. De voorliggende begrotingen 2023 voldoen aan deze spelregels die als volgt luiden:

1. Loon- en prijscompensatie: Voor de looncompensatie is de actuele salarisstaat per eind kalenderjaar het uitgangspunt. Sluit voor de inschatting van de ontwikkeling voor toekomstige jaren aan bij de Macro Economische Verkenning (MEV). Geef daarbij inzicht in de (ontwikkeling van) formatie. Sluit voor de prijsindex aan bij de cijfers zoals het CBS deze in maart (t-1) vaststelt en worden gepubliceerd in de MEV.
2. Weerstandsvermogen voor bedrijfsvoering risico's: Op dit moment houden regelingen voor alle risico's weerstandsvermogen aan. Hiermee wordt mogelijk onnodig vermogen aangehouden. De gemeenschappelijke regelingen dienen over een passende buffer voor bedrijfsvoering risico's te beschikken zodat zij deze zelf kunnen opvangen. Gebruik een kwalitatieve risicoanalyse als basis voor deze buffer.
3. Vervangingsinvesteringen: Maak de vervangingsinvesteringen in de begroting inzichtelijk. Deze investeringen moeten in principe worden bekostigd uit de vrijgevallen budgetten voor kapitaallasten. Mochten deze onverhoopt niet toereikend zijn, dan moet het hogere benodigde bedrag aan kapitaallasten opgenomen en expliciet worden toegelicht. In de begroting van de gemeenschappelijke regeling dient daarnaast een meerjarig investeringsplan te worden opgenomen.
4. Reserves en voorzieningen: De gemeenschappelijke regeling dient te beschikken over een nota van reserves en voorzieningen. Deze nota dient eens per 4 jaar herzien te worden.

Loon- en prijscompensatie:

De bijdragen aan de gemeenschappelijke regelingen stijgen vrijwel allemaal door de toevoeging van de loon- en prijscompensatie. De percentages voor de indexatie zijn vastgelegd conform de spelregels en bedragen 8,4% voor lonen en 1,9% voor prijzen in 2025. In de Zomernota 2024 wordt gerekend met looncompensatie voor de gemeente van 3,3% en bedraagt de prijscompensatie 2,2%. De verschillen leiden tot het gemelde tekort van 1,474 miljoen euro.

De verschillen in indexatiecijfers tussen gemeente en gemeenschappelijke regeling hangen samen met het moment van vaststellen van de percentages. De gemeenschappelijke regelingen moeten al vroeg in het jaar hun begrotingen opstellen en benutten daarvoor de informatie zoals deze is gepubliceerd op Prinsjesdag van het vorige jaar. De gemeente stelt pas later haar middelenkader op en benut de percentages die bij de voorjaarsnota van het rijk worden gepubliceerd. Daarnaast is nog sprake van verrekening van verschillen tussen de verwachte en de gerealiseerde indexatiecijfers uit het vorige jaar.

De verschillen ontstaan nu in de loonindexatie waarbij de stijging vanuit de CAO voor gemeenteambtenaren voor 2024 nog niet was verwerkt in de begrotingen van de gemeenschappelijke regelingen. Voor 2024 was voorlopig gerekend met een loonstijging van 2% terwijl de stijging is uitgekomen op een gemiddelde van 5,1% voor 2024. Vanaf begin 2025 is de totale salarisstijging 6% vanuit deze CAO. (Overigens worden vanaf 1 januari 2025 de budgetten voor het eigen personeel in de Zomernota 2024 ook verhoogd naar het niveau van de CAO 2024.) Het verschil van 3,1% wordt nu verrekend waarbij dan nog de verwachte loonindexatie voor 2025 van 5,3% wordt toegevoegd dus 8,4% in totaal.

In 2024 was sprake van een forse stijging en afwijking in de toegerekende prijsindexatie door de flinke stijging van de inflatie. Deze indexaties liggen nu in lijn met elkaar.

Bijlage 2 – toelichting per gemeenschappelijke regeling:

1. Samen Twente

Maatschappelijk rendement, terugblik 2023

SamenTwente is een gemeenschappelijke regeling van de 14 Twentse gemeenten waarin 3 uitvoeringsorganisaties zijn ondergebracht: de Gemeentelijke Gezondheidsdienst Twente (GGD Twente), Veilig Thuis Twente (VTT) en de Organisatie voor Zorg en Jeugdhulp in Twente (OZJT).

Daarnaast zijn Kennispunt Twente, Samen14 en Twentse Koers als gast in de organisatie ondergebracht.

SamenTwente staat voor een gezond, veilig en vitaal Twente en draagt bij aan alle thema's (bestaanszekerheid, gezondheid en kansengelijkheid) die voortvloeien uit de missie van ons sociaal domein: 'Iedere inwoner van de gemeente Enschede kan zo zelfstandig, gelukkig en gezond mogelijk leven'.

De gemeenschappelijke gezondheidsdienst (GGD) Twente is de gezondheidsdienst voor alle inwoners van Twente. De GGD vormt een belangrijke verbinding tussen overheid en gezondheidszorg. GGD Twente maakt zich sterk voor de gezondheid van alle Twentenaren. Kwetsbare groepen hebben hierbij bijzondere aandacht. GGD Twente heeft een breed scala aan werkzaamheden. Deze komen voort uit de Wet publieke gezondheid of andere wetten of regelingen. Het overgrote deel bestaat uit uitvoerende werkzaamheden, zoals de consultatiebureaus binnen de jeugdgezondheidszorg. Daarnaast adviseert de organisatie aan de Twentse gemeenten en maatschappelijke partners en neemt deel aan zowel lokale als regionale projecten ten behoeve van de bevordering van de gezondheid.

GGD Twente draagt hiermee bij aan de volgende gemeentelijke doelstelling:

Hoofddoel 2. Elke inwoner heeft de mogelijkheid om keuzes te maken die gezond leven makkelijker maken.

Doel 2.1: Iedere inwoner heeft toegang tot een stimulerende leefomgeving

Subdoel 2.1.1: We willen een stimulerende leefomgeving die uitdaagt tot gezond gedrag

Hoofddoel 3. Elke inwoner heeft de kans zich optimaal te ontwikkelen.

Doel 3.1: Iedere jeugdige groeit veilig en stabiel op

Subdoel 3.1.1: Wij willen ouders zo vroeg mogelijk ondersteunen bij opvoedproblematiek

Veilig Thuis Twente (VTT) is het advies- en meldpunt voor Twente met betrekking tot advisering, het opnemen en onderzoek doen naar (signalen) huiselijk geweld en kindermishandeling. Dit draagt bij aan de aanpak van Huiselijk geweld & Kindermishandeling in de regio Twente. Enschede heeft vanuit haar centrumgemeenterol een wettelijke taak en voert regionaal beleid op de aanpak Huiselijk geweld & Kindermishandeling. Veilig Thuis Twente is onderdeel van deze aanpak. De organisatie VTT draagt bij aan de volgende doelstellingen van Enschede:

Hoofddoel 1. Elke inwoner heeft de mogelijkheid om financiële zekerheid en stabiliteit te hebben:

Doel 1.2: Iedere inwoner heeft een dak boven z'n hoofd

Subdoel 1.2.2: We willen dat er minder mensen gebruik hoeven te maken van de Maatschappelijke Opvang en de Vrouwenopvang en het liefst zo kort mogelijk

Hoofddoel 3. Elke inwoner heeft de kans zich optimaal te ontwikkelen.

Doel 3.1: Iedere jeugdige groeit veilig en stabiel op

Subdoel 3.1.2: Wij willen dat kinderen 'zo thuis mogelijk' opgroeien

De organisatie voor Zorg en Jeugdhulp in Twente geeft uitvoering aan de samenwerking tussen de 14 Twentse gemeenten op het gebied van jeugdhulp. Door inkoop, contractmanagement, monitoring en expertise t.a.v. jeugdhulp efficiënt te organiseren voor de 14 gemeenten, draagt OZJT bij aan een duurzaam en betaalbaar zorgstelsel in Twente. Een zorgstelsel waarbij inwoners zo zelfstandig en zelfsturend mogelijk thuis kunnen leven en waarin zij dichtbij de juiste en professionele hulp kunnen krijgen. OZJT draagt bij aan de volgende doelstellingen van Enschede:

Hoofddoel 3. Elke inwoner heeft de kans zich optimaal te ontwikkelen.

Doel 3.1: Iedere jeugdige groeit veilig en stabiel op

Subdoel 3.1.1: Wij willen ouders zo vroeg mogelijk ondersteunen bij opvoedproblematiek

Subdoel 3.1.2: Wij willen dat kinderen 'zo thuis mogelijk' opgroeien

Jaarrekening 2023: SamenTwente heeft een voordelig resultaat behaald van € 267.000. De grootste afwijking ten opzichte van de begroting wordt veroorzaakt door de teruggave van de btw over het systeem GGID waarvan de kosten vorige jaar zijn afgeboekt.

Financiële bijdrage gemeente 2024 en 2025

De gemeentelijke bijdrage 2025 voor Enschede bedraagt 10,172 miljoen euro. Het aandeel Enschede in 2024 voor wijziging bedroeg 9,139 miljoen euro. Na wijziging van de begroting 2024 is dat 9,175 miljoen euro geworden. De bijdrage voor Enschede voor 2025 stijgt ten opzichte van de gewijzigde begroting met 1 miljoen euro. De stijging wordt veroorzaakt door:

- Loon- en prijscompensatie: € 550.000 waarvan na toevoeging van de indexatie aan de budgetten nog € 272.000 euro resteert als knelpunt in het middelenkader van de gemeentebegroting 2025.
- De overige knelpunten bestaan uit:
  - Informatiemanagement – veiligheid en privacy: aandeel Enschede bedraagt € 294.200 euro structureel. SamenTwente is verantwoordelijk voor zeer privacygevoelige informatie. De systemen en processen zijn kwetsbaar geworden door continue veranderende wettelijke eisen. Voor de toekomst moet voorkomen worden dat ongewenste toegang verkregen kan worden tot deze systemen. Ook is sprake van een toename van wettelijke eisen waar SamenTwente als overheid en specifiek als zorgorganisatie aan moet voldoen.
  - Incidentele investering forensische dienstverlening: aandeel Enschede bedraagt € 114.000 incidenteel voor 2025 en 2026. Er is een tekort aan specialistische krachten bij GGD voor de beschikbaarheidsgarantie om code zwart (geen inzet bij bv dodelijk ongeval/misdrijf) te voorkomen. De kwetsbaarheid zal deels worden opgelost door samen te werken met andere GGD-en, politie en OM. Ook zullen processen en functies efficiënter worden ingezet.
  - Versterken inzet Milieu en Gezondheid, Gezonde leefomgeving: aandeel Enschede bedraagt 30.300 euro incidenteel voor 2025. Daarnaast is er meer aandacht voor een gezonde leefomgeving door o.a. de in werking treden Omgevingswet, GALA en andere ontwikkelingen waarvoor extra inzet van het personeel van de GGD noodzakelijk is.
  - Meldpunt Woningvervuiling: aandeel Enschede bedraagt 21.500 euro incidenteel voor 2025. Uitbehandelde cliënten moeten naar huis, maar voorwaardelijk is dan wel dat het huis schoon en in orde is. Er is sprake van een verhoging van het aantal meldingen (4 tot 5x zo veel) t.o.v. voorgaande jaren. Dit heeft te maken met zware vervuiling en verwarde personen.

Over deze punten heeft besluitvorming in het AB van SamenTwente op 14 februari 2024 ertoe geleid dat een aantal investeringen incidenteel zijn. In dat overleg is door AB opdracht gegeven tot een zogenaamde kerntakendiscussie die tot besluitvorming moet komen eind 2024. Mogelijk leiden de uitkomsten tot aanpassing van de begroting 2025 e.v. van SamenTwente.

De knelpunten zijn opgenomen in de middelenkader in de Zomernota 2024.

Financiële ratio's jaarrekening 2023 en ontwerpbegroting 2025

Kengetal	Rekening 2023	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Netto schuldquote	-2%	-1,7%	-1,9%	-2,3%	-1,5%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	-2%	-1,7%	-1,9%	-2,3%	-1,5%
Solvabiliteitsratio	16%	18,8%	17,2%	17,9%	17,7%
Structurele exploitatieruimte	-0,1%	0%	0%	0%	0%

De solvabiliteit is niet erg hoog. De reserves zijn echter voldoende om de risico's op te vangen en wordt voldaan aan de vereiste weerstandsratio van minimaal 0,8.

Vervangingsinvesteringen

In de jaarrekening 2023 worden de vervangingsinvesteringen toegelicht. Ook wordt de overschrijding van de kredieten voor vervangingsinvesteringen en de dekking hiervan toegelicht.

De vervangingsinvesteringen zijn in de begroting echter niet inzichtelijk gemaakt maar staan slechts op totaalniveau vermeld in de geprognosticeerde balans, in de opstelling van de omslagrente in de paragraaf financiering en de opstelling van het EMU-saldo.

Risico's

De weerstandsratio bedraagt 0,82 per eind 2023 en wordt begroot op 0,8 voor 2025 en zit daarmee binnen de bandbreedte van 0,8 - 1,0.

De belangrijke risico's zijn

- krappe arbeidsmarkt: € 571.000
- ziekteverzuim: € 525.000
- niet verzekerde verplichtingen: € 271.000

Reserves en voorzieningen

De ontwikkeling van de reserves en voorzieningen alsook waarvoor deze zijn bestemd, worden goed toegelicht in de jaarrekening 2023.

2. Stadsbank Oost Nederland

Maatschappelijk rendement; terugblik 2023

De Stadsbank geeft uitvoering aan de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs). De Stadsbank draagt zorg voor een stabiele financiële huishouding (uitgaven en inkomsten) door het bevorderen dat cliënten hun inkomsten en uitgaven zodanig in balans krijgen en houden dat het ontstaan van betalingsachterstanden wordt voorkomen. Hierdoor wordt een gedwongen huisuitzetting voorkomen. Het maatschappelijk rendement van de Stadsbank Oost Nederland draagt bij aan het product Inkomensondersteuning van het begrotingsprogramma Vitaal en Sociaal. De Stadsbank geeft ouders die getroffen zijn door de Toeslagenaffaire in Enschede ondersteuning bij het indienen van de private schulden bij de Belastingdienst. Ook ondersteunt de Stadsbank inwoners waar onterecht door de Belastingdienst de minnelijke en wettelijk schuldregeling heeft afgewezen.

In 2023 heeft de Stadsbank het profiel van een klant- en resultaatgerichte expertise organisatie in optimale verbinding met en faciliterend naar gemeenten en hun regie op het sociaal domein verder geïmplementeerd. Daarmee wordt de impact van de dienstverlening van de Stadsbank in het gemeentelijk sociaal domein vergroot. Vormgeving van de dienstverlening: meer in verbinding met klant (meer aandacht) en gemeente (beter in aansluiting) is verder uitgerold.

In de zomermaanden van 2023 is veel tijd en energie gestoken in de wetswijziging van de minnelijke en wettelijke schuldregelingen. De termijnen van de aflossingsperiode is verlaagd naar 18 maanden. Voor 1 juni was dit een aflossingsperiode van 36 maanden.

Jaarrekening 2023: Het gerealiseerde resultaat over 2023 bedraagt € 288.900. Het resultaat komt voort uit de incidentele baten met betrekking tot btw en beschermingsbewind en niet uit de bedrijfsvoering.

Financiële bijdrage 2025

De gemeentelijke bijdrage in de exploitatie van de SON is gebaseerd op de declaratie van de verzorgde dienstverlening en het aandeel in de bestaanskosten van de Stadsbank. De verzorgde dienstverlening bestaat uit de basis en additionele dienstverlening. De basisdienstverlening wordt in rekening gebracht op basis van aantal x standaardtarief met een bandbreedte van plus of min 10% en op basis van beschikbaarheid, de zogenaamde Klantreis. Met betrekking tot de optionele dienstverlening worden maatwerkafspraken gemaakt.

Voor Enschede komt de totale begrote bijdrage 2025 uit op 3,845 miljoen euro. Deze bijdrage is het totaal van 1,913 miljoen euro bestaanskosten, 1,625 miljoen euro basis dienstverlening en € 307.000 additionele dienstverlening. Ten opzichte van 2024 resteert een tekort van € 180.000 voor loon- en prijsindexatie voor 2025 na indexering van de beschikbare budgetten.

Financiële ratio's jaarrekening 2023 en Primitieve begroting 2025

Kengetal	Rekening 2023	Begroting 2024	Raming 2025
Netto schuldquote	-/-1%	2%	1%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	37%	32%	35%
Solvabiliteitsratio	11%	18%	17%

De kritische grens van de netto schuldquote bedraagt 130%. Daar zit de Stadsbank ver onder.

De solvabiliteit is niet erg hoog. De reserves zijn echter voldoende om de risico's van de SON op te vangen en wordt voldaan aan de vereiste weerstandsratio van minimaal 1,0. Daarnaast beschikt de Stadsbank over voldoende voorzieningen ter afdekking van de risico's vanuit de kredietverlening.

Risico's

Vanaf het begrotingsjaar 2024 wordt het nieuwe bekostigingsmodel toegepast. Dat leidt tot een herijking van het risicoprofiel van de Stadsbank en daarmee de hoogte van het benodigde weerstandsvermogen. Het gaat dan met name om risico's die voortvloeien uit de fluctuaties in de dienstverlening, in relatie tot het in de Strategische Agenda neergelegde uitgangspunt van meer voorspelbaarheid en minder variabiliteit in de bekostiging.

De herijking is meegenomen in de nieuwe Nota Reserves en Voorzieningen 2024, die door het Algemeen Bestuur in de bestuursvergadering van 23 november 2023 is vastgesteld. Aanvullend hierop is het risico van juridische kosten voor de afwikkeling van een voormalig dienstverband inmiddels weggevallen en daarmee uit het risicoprofiel gehaald.

Hiermee rekening houdend is per ultimo 2023 de hoogte van het benodigde weerstandsvermogen 1.065.900 euro. Na het toevoegen van het gerealiseerde resultaat 2023 van € 288.900 komt het beschikbare weerstandsvermogen uit op 1,355 miljoen euro en een weerstandsratio van 1,26 (niveau 'voldoende').

Het Algemeen Bestuur heeft voor de gewenste hoogte van het weerstandsvermogen de kwalificatie 'voldoende' (tussen 1,0 – 1,4) vastgesteld. De SON komt met de toevoeging van het gerealiseerde resultaat 2023 dus binnen deze kwalificatie.

Het *benodigde* weerstandsvermogen komt in de begroting 2025 uit op 1,077 miljoen euro. Dit is de ondergrens van de kwalificatie 'voldoende' voor de weerstandsratio (interval 1,0 - 1,4). De bovengrens van deze kwalificatie ligt op 1,507 miljoen euro. Voor de bepaling van het *benodigde* weerstandsvermogen en de hoogte van de niveaus voor de weerstandsratio wordt uitgegaan van het begrotingstotaal van de Primitieve Begroting 2025 van afgerond 14 miljoen euro. Het geraamde weerstandsvermogen komt eind 2025 uit op 1,465 miljoen euro.

De Stadsbank benoemt in haar Primitieve begroting 2025 een aantal risico's:

- **Fraude en fraudepreventie:** De Stadsbank heeft een integriteitsbeleid, een klokkenluidersregeling en functiescheiding in het betalingsverkeer. In de bedrijfs- en gedragscode, waaraan elke medewerker bij de Stadsbank zich moet conformeren, is een passage opgenomen over integriteit en het omgaan met vertrouwelijke informatie. Op basis van de interne frauderisicoanalyse zijn frauderisico's geïdentificeerd en interne controlemaatregelen gedefinieerd om deze frauderisico's te matigen. Het gaat hierbij met name om frauderisicofactoren zoals o.a. de maatregelen van interne beheersing, corruptierisico's, onrechtmatige betalingen en niet naleven Europese en interne aanbestedingsrichtlijnen. Ter voorkoming van de hierboven vermelde frauderisicofactoren zijn in de bedrijfsvoering diverse maatregelen genomen.
- **Beveiliging en privacy:** Voor de beheersing van de informatiebeveiliging en privacy wordt structurele capaciteit ingezet voor de functies Chief Information Security Officer (CISO), de Security Officer (SO) en de Functionaris Gegevensbescherming (FG). De Stadsbank voldoet aan de relevante wet- en regelgeving op deze terreinen, waaronder de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) en de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) en implementeert de BIO maatregelen vanaf de invoering. De maatregelen worden doorlopend gemonitord in een beheerstool (ISMS) en jaarlijks door de CISO verantwoord aan het Dagelijks Bestuur.
- **Arbeidsmarktkrapte:** Er is momenteel sprake van arbeidsmarktkrapte. Ook de Stadsbank merkt dit. Medewerkers die een andere baan elders krijgen, kunnen al binnen een maand vertrekken maar het vervullen van de betreffende vacature plus een inwerkperiode duurt vaak langer. Om dit adequaat te kunnen opvangen heeft de Stadsbank een zogenaamde Sponscapaciteit om dit risico tot op zekere hoogte op te kunnen vangen.
- **Financiële risico's:** Er is altijd enige onzekerheid in de aantallen af te nemen diensten door gemeenten. In de Primitieve begroting 2025 is de met gemeenten afgestemde omvang in de Primaire begroting 2024 doorgetrokken. Mogelijk moet de Stadsbank (in de toekomst) voor een deel van haar activiteiten vennootschapsbelasting afdragen op de hiermee behaalde 'winst'. De Stadsbank is in de huidige situatie voor haar activiteiten vrijgesteld van vennootschapsbelasting.

Vervangingsinvesteringen

Er is een inschatting gemaakt van de noodzakelijke (vervangings-)investeringen die de Stadsbank de komende jaren zal moeten doen. Deze zijn verwerkt in de jaarschijven 2025-2028. Het betreft hier reguliere vervangingen die vanuit de vrijval van de huidige afschrijvingslast kunnen worden gedekt. De vervangingsinvesteringen op installaties en gebouwen binnen de Stadsbank geschieden conform het Meerjarig-onderhoudsbeheersplan

Er zijn ontwikkelingen in de toekomstige invulling van de omgeving van de Stadsbank en bij de realisatie hiervan is de aankoop van parkeerplaatsen aan de orde. Volgens de huidige verwachtingen zal de aankoop in het jaar 2025 gaan plaatsvinden. Het gaat om een aankoop ineens.

Reserves en voorzieningen

Het beperkte aantal reserves en voorzieningen zijn in de jaarrekening 2023 en de ontwerpbegroting 2025 cijfermatig voldoende toegelicht. Nut en noodzaak van de reserves en voorzieningen worden echter niet onderbouwd.

3. Regionaal Bedrijventerrein

Maatschappelijk rendement; terugblik 2023

De ontwikkeling en uitgifte van XL Businesspark draagt bij aan de regionale groei van bedrijven en het creëren van nieuwe banen. Enschedeërs kunnen een deel van deze banen invullen. Ook worden indirect banen gecreëerd door het versterken van de logistieke sector in Twente.

De GR RBT draagt bij aan de volgende opgaven, hoofd- en subdoelen:

Open Enschede

- 02. Enschede is een netwerkende en responsieve gemeente
- 02.02 Passende allianties: we werken samen met andere overheden, onderwijsinstellingen en andere partners aan de gezamenlijke opgaven van de stad en de regio

Aantrekkelijk Enschede

- 05. Enschede heeft veel baankansen
- 05.01 Enschede/Twente is meer verbonden met aanliggende economische centra (agglomeratiekracht)

Het merendeel van de bedrijven op het RBT heeft zijn basis in de regio. Deze ondernemers geven aan dat zij zich zonder het RBT met hun activiteiten buiten Twente zouden hebben gevestigd. Het RBT draagt daarmee onomstotelijk bij aan het behoud en groei van werkgelegenheid in de regio Twente.

Ruimte bieden voor bedrijven die groeien is niet alleen van belang voor behoud of uitbreiding van de werkgelegenheid binnen de betreffende bedrijven maar is ook sprake van uitstralingseffecten: groei in één bedrijfstak leidt indirect tot groei in andere bedrijfstakken. Voor de dominante logistieke sector op het RBT wordt aangenomen dat er een multipliereffect is van 1,5. Met andere woorden, de economische structuur van Twente krijgt ook indirect een impuls door de groei die bedrijven op het RBT doormaken.

Grondverkoop aan bedrijven en effect op werkgelegenheid

In 2023 is in totaal 12,5 ha aan grond uitgegeven. Daarnaast is de bestaande huurovereenkomst met C.T.T uitgebreid (0,5 hectare). Bij de (nieuwe) vestigers op XL Businesspark waren eind 2023 ca. 1.150 medewerkers in dienst (directe werkgelegenheid). Daarnaast is sprake van een flexibele schil van ca. 570 medewerkers.

Energieopwekking met zonnepanelen

In het uitgifteproces wordt actief met bedrijven meegedacht over de mogelijkheden om bedrijfspanden en bedrijfsprocessen te verduurzamen. In de Regionale energiestrategie Twente is de ambitie vastgelegd om in 2030 jaarlijks 1,5 TWh duurzaam op te wekken. Netcongestie is ook hier een aandachtspunt. Enexis en Tennet hebben investeringen aangekondigd om het netwerk te versterken. Verwachting is dat het net in 2028/2029 voldoende is verzaamd. Provincie Overijssel en RBT hebben opdracht gegeven te onderzoeken hoe de verschillende duurzame initiatieven op XL Businesspark zich energetisch tot elkaar verhouden en hoe deze initiatieven met elkaar kunnen worden verbonden in de vorm van een Smart Energy Hub.

Uit onderzoek blijkt dat inrichting van een Virtueel Lokaal Energiesysteem (VLES), waarbinnen uitwisseling plaatsvindt tussen bedrijven, kansrijk is binnen de nu gecontracteerde aansluitcapaciteit. Ook het stimuleren van energieverbruik tijdens pieken in levering zonne-energie, door het creëren van logistieke laadinfrastructuur voor vrachtwagens en personenauto's en de plaatsing van batterijen om de hub-functie te vervullen en laadinfrastructuur optimaal te laten functioneren zijn kansrijk.

In 2023 is een intentieovereenkomst gesloten tussen RBT, provincie Overijssel, OostNL, 4 bedrijven op XL Businesspark en Enexis om te komen tot de Smart Energy Hub.

Nieuwe Laad- en Loskade

In 2013 is op het XL Businesspark een openbare laad- en loskade en containeroverslagterrein opgeleverd. Deze laad- en losfaciliteiten versterken het internationale vestigingsklimaat en logistieke én technologische bedrijven maken er intensief gebruik van. Het Algemeen Bestuur heeft bij vaststelling van de begroting 2020 besloten om de openbare kade met 150 meter uit te breiden, om de verwachte groei van containerstromen van en naar het XL Businesspark op te kunnen vangen. In 2023 is deze kade opgeleverd en is de bestaande openbare kade verhuurd aan C.T.T. De nieuwe kade is, evenals de eerder gerealiseerde kade, geschikt gemaakt voor het laden en lossen van schepen met een diepgang van 2,8 meter. Hierdoor kan het binnenvaartschip maximaal worden beladen en dit maakt vervoer over water nog aantrekkelijker. Goederenstromen over het water leiden tot ontlasting van de A1. Het levert een bijdrage geleverd aan regionale, provinciale en nationale duurzaamheidsdoelstellingen. Deze 'modal shift' leidt tot een verbeterde bereikbaarheid van Overijssel en een beperking van de CO2 uitstoot. Daarnaast draagt het project bij aan een versterking van het internationale vestigingsklimaat.

Voorgenomen beëindiging gemeenschappelijke regeling

De GR RBT heeft per eind 2023 ca. 95 procent van de ca. 125 hectare bouwgrond uitgegeven. Het RBT verwacht over de resterende gronden in 2024 overeenkomsten te sluiten. Daarmee heeft de GR het doel waarvoor zij is opgericht vrijwel geheel gerealiseerd. Dus breekt er een natuurlijk moment aan om het proces te starten van beëindiging van de samenwerking rond het RBT.

Het AB van de GR RBT heeft in december 2023 ingestemd met het voorstel van het DB om het proces van liquidatie van de GR RBT te starten. De GR laat zich in dit proces extern ondersteunen (omdat zij geen ervaring heeft met zo'n proces).

Het liquidatieproces kent drie fasen:

1. Opstellen opheffingsplan;
2. Opstellen liquidatieplan en uitvoering opheffing;
3. Overdracht en afronding.

De GR streeft ernaar de overdracht van het resterende 'onderhanden werk' van het RBT uiterlijk per 31 december 2024 af te ronden. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om:

- afronding van de openbare ruimte door de gemeente Almelo (tegen een in het opheffingsplan vastgestelde vergoeding);
- vastlegging van afspraken over de overname van de in 2025 nog uit te geven kavels, de erfpachtportefeuille (inclusief de haven), de parkmanagement voorzieningen en alle door RBT aangegane verplichtingen.

Na de opheffingsdatum (startdatum liquidatie GR RBT) kan de GR uitsluitend nog rechtshandelingen verrichten met het oog op de vereffening en opheffing van het vermogen van de regeling RBT.

Op het moment dat de vereffening is voltooid, legt het Dagelijks Bestuur daarvan aan de colleges verantwoording af. Het bestuur komt dan met een definitieve opheffingsbalans, een eindverslag en de overige voor opheffing door de accountant nodig geachte stukken. Het bestuur blijft in functie tot de liquidatie is afgerond c.q. de vereffening is gerealiseerd. Dit is gebruikelijk omdat de gemeenschappelijke regeling tot die tijd formeel blijft voortbestaan.

Om de GR op te kunnen heffen is toestemming nodig van de gemeenteraden en de Staten. De planning is dat de liquidatie van de GR in het vierde kwartaal van 2024 in de raad aan de orde komt..

Financiële bijdrage 2024 e.v.

De gemeente participeert samen met andere partijen voor 23% in XL Businesspark. Hierbij is nog één geldstroom te onderkennen

Grondexploitatie 2024: de gemeente participeert voor 23% in de grondexploitatie. Sinds 2022 is sprake van een winstgevende grondexploitatie waardoor binnen de gemeente niet langer een voorziening nodig is. Het BBV schrijft voor dat de GR deze winst geleidelijk neemt, naar rato van de voortgang van het project. Dit op basis van de methode 'percentage of completion', waarbij enkel winst wordt genomen waarover voldoende zekerheid bestaat. Op basis van de door de commissie BBV vastgestelde spelregels wordt t/m 2022 een winst van 7,9 miljoen euro genomen en wordt in 2023 een winst van 2,2 miljoen euro (afgerond) genomen. Dit winstuitkering wordt net als bij de jaarrekening 2022 niet uitgekeerd aan de deelnemers maar grotendeels toegevoegd aan de algemene reserve binnen RBT. Dit heeft o.a. te maken met een nieuwe lening in 2025 die hier door niet geherfinancierd hoeft te worden omdat dan voldoende liquide middelen beschikbaar zijn.

Financiële ratio's ontwerpbegroting 202 e.v. en jaarrekening 2023

De financiële ratio's (kengetallen als de netto schuldquote, de solvabiliteitsratio, de belastingcapaciteit en een kengetal dat de boekwaarde van de grondexploitatie uitdrukt als percentage van de totale baten in de begroting) zijn niet opgenomen in de herziene begroting 2024 en voorlopige begroting 2025. Een aantal specifieke eigenschappen van de organisatie van RBT maakt dat deze kengetallen voor RBT geen toegevoegde waarde hebben. Zo is RBT volledig met vreemd vermogen gefinancierd, zijn de activiteiten van RBT naar hun aard eindig in de tijd en bestaan de baten en lasten van RBT bijna volledig uit aan de grondexploitatie gerelateerde kasstromen.

Vervangingsinvesteringen

Niet aan de orde, omdat het RBT een relatief jong bedrijventerrein is. De gemeente Almelo, als beoogde ontvangende partij van dit gebied na liquidatie van de GR, spaart via de GR RBT voor de kosten van het toekomstig groot onderhoud en vervanging van de buitenruimte van het gebied.

Risico's

Conform artikel 22 en 27 van de gemeenschappelijke regeling staan de deelnemers garant voor alle verplichtingen van (en delen zij in het resultaat van) RBT, overeenkomstig de vastgelegde verdeelsleutel en dat naast het resultaat van de grondexploitatie jaarlijks een risicoprofiel wordt vastgesteld door het Algemeen Bestuur. In de berekening is rekening gehouden met een risicocorrectie van € 900.000, gebaseerd op 10% hogere kosten en 5% lagere opbrengsten. De gehanteerde percentages zijn gelijk aan afgelopen jaar. Voor de opbrengstenraming is een lagere risico-inschatting gehanteerd, omdat deze grotendeels al vastligt in overeenkomsten. Omdat er een risicocorrectie wordt toegepast, bestaat er een relatief hoge mate van zekerheid dat niet te veel winst wordt genomen. Ter vergelijking: de risicoanalyse laat, bij 80% zekerheid c.q. acceptatie van 10% restrisico, een maximale verslechtering van 1,2 miljoen euro zien. Gemeente Enschede staat voor 23% garant.

Grondexploitatie

De grondexploitatie is winstgevend. Door het toepassen van een risicocorrectie bestaat er een relatief hoge mate van zekerheid dat de GR niet teveel winst neemt. De risico's met betrekking tot de gronduitgifte dalen steeds verder, omdat de GR de kavels bijna volledig heeft uitgegeven.

Erfpachtbedrijf

Het erfpachtbedrijf kent jaarlijks een resultaat. Bij vaststelling van de begroting 2018 is besloten om een bestemmingsreserve op te bouwen, waaruit (eventuele) tegenvallers uit de erfpachtexploitatie kunnen worden gedekt. Op dit moment is voor 53,3 ha gekozen voor betaling van een jaarlijkse canon en daarnaast verloopt de verhuur van de ondergrond van de containerterminal (3 ha) via het erfpachtbedrijf. Om inzicht te krijgen in de benodigde omvang van de risicoreserve is een risico-inschatting uitgewerkt. Op basis hiervan wordt geconcludeerd dat de huidige bestemmingsreserve (1 miljoen euro) volstaat om tegenvallers op te kunnen vangen.

Het afgelopen jaar resulteerde de exploitatie van het erfpachtbedrijf in een positief resultaat van 1,65 miljoen euro. Dat is € 100.000 miljoen meer dan begroot. Belangrijkste reden hiervoor is dat in de begroting rekening werd gehouden met (opbouw van een voorziening voor) groot onderhoud van het aan C.T.T. verhuurde. Dit is pas vanaf 2024 aan de orde.

Parkmanagement

In de overeenkomsten met bedrijven, algemene uitgiftevoorwaarden en statuten van de coöperatie staat dat de voorzieningen op termijn in erfpacht worden uitgegeven aan de coöperatieve vereniging parkmanagement. Tot die tijd is RBT verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van de gerealiseerde voorzieningen (de blusvoorziening en de camera's) en verzorgt RBT de inning van de jaarlijkse contributiebijdrage (Deelcanon B). Bij vaststelling van de jaarstukken 2019 is besloten om een bestemmingsreserve parkmanagement in te stellen, waarin het exploitatiesaldo (het verschil tussen de door bedrijven betaalde contributie en de daaruit verrichte uitgaven) jaarlijks wordt gestort. In 2023 is een positief resultaat exploitatiesaldo gerealiseerd van € 567.625 en dat is € 32.816 minder dan begroot. Belangrijkste reden hiervoor is dat investeringen nodig waren in de vervanging van camera's. Voorgesteld wordt om dit resultaat te storten in de bestemmingsreserve. Dit in lijn met voorgaande jaarrekeningen en de begroting voor 2023.

Investeringsbudget

In 2016 hebben de deelnemende gemeenten en de provincie Overijssel een investeringsbudget ter beschikking gesteld van € 9 miljoen. Dit budget is in de periode 2017 t/m 2021 ingelegd en gestort in de reserve investeringsbudget. In totaal is € 3,8 miljoen uit de reserve onttrokken, ten behoeve van de realisering van T-Port Logistic Campus en de vestiging van Bleckmann. Binnen het Algemeen Bestuur en met raden en staten is afgesproken dat het investeringsbudget (door het Dagelijks Bestuur en gemotiveerd) wordt aangewend voor 1). maatwerk in acquisitie en 2). investeringen die het duurzame karakter van het XL Park versterken.

Daarbij geldt dat aan een aantal criteria moet worden voldaan. Over nagenoeg alle kavels zijn inmiddels overeenkomsten gesloten met gegadigden. Een bijdrage in acquisitietrajecten is derhalve niet meer aan de orde. Mogelijk ontstaat wel een investeringsbehoefte op het gebied van duurzaamheid. Het Dagelijks Bestuur heeft op 13 december 2023 ingestemd met het principe om vanuit het investeringsbudget 3,5 miljoen euro te investeren in de inrichting van een virtueel lokaal energiesysteem, laadinfrastructuur en batterijen. Dit ook als cofinanciering van de subsidieaanvraag die hiervoor in het kader van de Regiodeel wordt ingediend. Definitieve besluitvorming over deze investering (door het DB) vindt plaats na verdere uitwerking van de business case en nadat duidelijkheid bestaat of de aangevraagde subsidie wordt toegekend.

Reserves en voorzieningen

Zowel de bestemmingsreserves erfpacht, parkmanagement en investeringsbudget als de voorzieningen voor groot onderhoud zijn onderbouwd in de jaarrekening 2023.

4. Technology Base

Maatschappelijk rendement; terugblik 2023

Technology Base (TB) ontwikkelt het gebied van de voormalige militaire luchthaven Twente tot een impuls en aanjager voor een economisch sterker en duurzamer Twente. Daarmee draagt Technology base bij aan het versterken van de agglomeratiekracht.

Samen met de stadscampus en Kennispark zorgt Technology Base voor een internationaal aantrekkelijk profiel van onze stad en regio, bieden een nieuwe inspirerende werkomgeving en draagt daarmee ook bij aan het vestigen van bedrijven, de groei van banen en het aantrekken en vasthouden van talent.

Technology Base draagt concreet bij aan de volgende strategische opgaven, hoofd- en subdoelen:

Open Enschede

- 02. Enschede is een netwerkende en responsieve gemeente
- 02.02 Passende allianties: we werken samen met andere overheden, onderwijsinstellingen en andere partners aan de gezamenlijke opgaven van de stad en de regio

Aantrekkelijk Enschede

- 05. Enschede heeft veel baankansen
- 05.02 In Enschede groeien de banen op de toplocaties
- 05.03 In Enschede kunnen bestaande en nieuwe bedrijven verantwoord/duurzaam/groen groeien en innoveren

Resultaat 2023

Vestigingsvoorwaarden

Het jaar 2023 stond in het teken van verbetering van de vestigingsvoorwaarden, diverse lopende leads, verbouwing van shelters en het bouwrijp maken van kavels op het bedrijvenpark. Voorts werkte de GR samen met regionale private partners om de mogelijkheden van een rendabele businesscase voor de luchthaven TA te verkennen.

In 2022 constateerde Berenschot dat er vier beperkingen waren in de randvoorwaarden die nodig zijn voor het op orde brengen van het vestigingsklimaat van TB. Raad en Staten sloten zich daarbij aan en TB kreeg opdracht de vestigingsvoorwaarden op orde te brengen. In 2023 zijn drie van de vier randvoorwaarden verbeterd. Zo is het profiel van HTSM/AMM in het bestemmingsplan gewijzigd en stelde het Dagelijks Bestuur (DB) marktconforme erfpachtvoorwaarden vast. Ook gaf het bestuur opdracht een parkmanagementorganisatie op te richten. Er zat geen voortgang in verbeteren van de randvoorwaarde stikstof. Deze aanpassingen resulteerden mede in 2023 tot vestiging van drie bedrijven (Demcon – Suster, Aeronamic en Mecal). Dit zijn gerenommeerde high-tech bedrijven die uitstekend aansluiten bij het profiel van TB. Ze kunnen ook als vliegwiel functioneren voor de doorontwikkeling van de hightech bedrijvencampus.

TB startte in 2023 met het bouwrijp maken van het deelgebied Druiventros-Oost en de voorbereidingen voor deelgebied West.

Vastgoed

De GR schortte in 2023 de verbouwing van shelter B535 tijdelijk op. Dit op verzoek van de huurder Space53 / Novel-T. Novel-T heeft TB gevraagd een andere exploitant te zoeken. Met de komst van nieuwe bedrijven en verbouw van de laatste shelters is nagenoeg al het beschikbare vastgoed verhuurd.

Eind 2023 bracht TB de laatste, op dit moment beschikbare, kavel van 't Vaneker in verkoop. Daarmee zijn vrijwel alle beschikbare kavels verkocht of onder optie. Er resteren nog twee kavels die vanwege een lopende huurovereenkomst nog niet kunnen worden verkocht.

Vernietiging bestemmingsplan 'midden'

Op 6 december 2023 vernietigde de Raad van State het herziene bestemmingsplan 'Voormalige Vliegbasis Twenthe – Midden'. Daardoor geldt de oude bestemming weer ('vliegveld en militaire doeleinden') voor de gronden van zowel de Werkparken/ Vliegveld Twente Evenementenlocatie (VTE) als het aangrenzende natuurgebied (NNN, Natuurnetwerk Nederland). Dit betekent ook dat de eigenaar van het VTE-terrein het laatste deel van de koopsom voor dit gebied niet meer hoeft te betalen. Tegelijkertijd valt het budget voor reconstructie van de afslag naar VTE vrij. De eigenaar van VTE is met de gemeente Enschede in gesprek over mogelijke oplossingen om het gebruik van het evenemententerrein planologisch geregeld te krijgen.

PPS Twente Airport

Enkele regionale private partners, TB en de beide deelnemers in de GR ondertekenden in maart 2023 een intentieovereenkomst (LOI) over de doorontwikkeling van de Luchthaven Twente Airport (TA). Het doel daarvan is mogelijkheden te verkennen voor Publiek-Private samenwerking (PPS) bij de exploitatie van TA. In september besloot het DB de verkenning voort te zetten. De LOI is toen verlengd tot 1 november 2024. De provincie heeft in maart 2023 aangegeven in haar coalitieakkoord dat ze de periode tot 2025 gebruiken om tot een zorgvuldig besluit over Technology Base te komen. Voor een positief besluit over blijvende betrokkenheid van de provincie is het noodzakelijk dat er een sluitende businesscase ligt, waarbij structurele financiering van de provincie niet nodig is.

De gemeenteraad van Enschede heeft in 2023 een motie over een mogelijk commerciële burgerluchthaven op TA behandeld. De uitkomst van het rapport is dat een 'traditionele burgerluchthaven' met zo'n 420.000 passagiers niet haalbaar is. Een innovatieve testluchthaven met kleinschalige luchthavenfunctie met elektrisch vliegen geeft meer perspectief en sluit ook aan bij de plannen van TA voor de toekomst.

TB werkt ook aan het bieden van ruimte voor de ontwikkeling van elektrisch vliegen. In 2023 sloot TA diverse LOI's met partijen die op TA nieuwe vliegtuigen willen ontwikkelen of luchtvaartverbindingen willen opzetten met elektrische toestellen.

De luchthaven zag in 2023 een afname van het aantal vliegbewegingen met ongeveer 6%. Dit komt met name door slecht weer. TB bereidde in 2023 een uitvraag voor om satellietnavigatie mogelijk te maken op TA (PBN, Performance Based Navigation). Daarmee wil TA de luchtzijdige bereikbaarheid verbeteren en ook kunnen vliegen met slecht weer / verminderd zicht.

Financiële bijdrage gemeente

Het totale financiële resultaat over 2023 voor de gemeenschappelijke regeling TB ziet er als volgt uit:

Resultaat 2023	oorspronkelijke	begroting		Afwijking to.v.
	begroting	(na wijziging)	Werkelijk	gewijzigde
jaarschijf	2023	2023	2023	begroting
Mutatie verliesvoorziening grex	0	0	-1.425.901	-1.425.901
Luchthavenexploitatie	-230.366	-720.362	-661.009	59.353
Vastgoedexploitatie	150.292	252.843	294.678	41.835
Totaal	-80.074	-467.519	-1.792.232	-1.324.713

* -/- = nadeel

Toelichting grondexploitatie:

Afgelopen jaar werd een tekort van 18,491 miljoen euro begroot, op contante waarde per 1 januari 2023. Op prijspeil 1 januari 2024 is dat (verhoogd met de disconteringsvoet van 2%) 18,861 miljoen euro. De grondexploitatie per 1 januari 2024 sluit op een tekort van 19,917 miljoen euro en laat derhalve een verslechtering zien van 1,056 miljoen euro. Echter doordat TB en ook de beide deelnemers in hun begroting geen rekening houden met de oprenting (2% van de voorziening), leidt dit tot een aanvullende verhoging van de verliesvoorziening ultimo 2023. Op basis van de herziene grondexploitatie per 1 januari 2024 wordt de verliesvoorziening verhoogd met € 1,426 miljoen euro.

De belangrijkste reden voor verslechtering van de grondexploitatie is de vernietiging van het herziene bestemmingsplan voor de 'Voormalige Vliegbasis Twenthe – Midden' door de Raad van State. Daarmee vallen de gronden van zowel de Werkparken/ VTE als het aangrenzende natuurgebied (NNN) terug in de oude bestemmingen voor vliegveld en militaire doeleinden. Daardoor kan niet langer aanspraak worden gemaakt op het laatste deel van betaling van de met van Eck overeengekomen koopsom. Tegelijkertijd valt het budget voor reconstructie van de afslag naar VTE vrij.

Het financiële kader voor de periode 2024 – 2028 voor de grondexploitatie ziet er als volgt uit:

Exploitatie grondexploitatie	Boekwaarde	Begroting	Begroting	Begroting	Raming	Raming	Raming
	GREX	Oorspronkelijk	(Gewijzigd)				
jaarschijf	31-12-2023	2024	2024	2025	2026	2027	2028
Totaal baten	107.304.449	1888.736	2.844.887	1622.657	3.136.200	3.153.596	3.166.341
Indexatie baten	0	32.868	2.414	27.485	70.444	64.059	69.233
Totaal lasten	133.594.561	6.500.492	4.673.901	5.200.753	4.572.683	3.268.042	3.002.034
Indexatie lasten		385.792	83.028	279.371	406.143	333.826	356.013
Saldo lasten en baten	-26.290.412	-4.964.680	-1.909.628	-3.830.482	-1.772.181	-314.213	7.527
boekwaarde*	-26.290.412						
saldo cumulatief	-26.290.412	-31.255.092	-28.200.040	-32.030.522	-33.802.703	-34.116.916	-34.109.389

*Ex verliesvoorziening

Toelichting Luchthavenexploitatie:

Het resultaat van de luchthaven is in 2023 € 661.009 negatief. De totale baten zijn 1,209 miljoen euro en de totale lasten zijn 1,870 miljoen euro. Ten opzichte van de gewijzigde begroting 2023 van TA is het structurele verlies van TA € 59.353 lager. Ten opzichte van 2022 is het resultaat slechter. In 2022 was het werkelijke resultaat € 431.117 negatief. Ten opzichte van 2022 verslechterde het resultaat in 2023 met € 229.892. Van de lasten is een bedrag van € 365.904 aan te merken als incidentele kosten in 2023 in verband met de extra kosten voor het opstellen van het nieuwe toekomstperspectief en de extra kosten voor het verkennen van een PPS. € 51.995 van de PPS kosten wordt doorbelast aan de marktpartijen.

Het structurele resultaat van de luchthaven, geschoond voor de incidentele kosten, is € 347.060 negatief. Dit komt met name door een teruggang in de parkeeropbrengsten en hogere personeelskosten. Gedurende 2023 is een groot deel van de geparkeerde vliegtuigen vertrokken waardoor de parkeeropbrengsten € 61.046 lager uitvielen dan begroot. Per eind 2023 staat nog één vliegtuig geparkeerd. De hogere personeelskosten komen onder andere door indexatie van de salarissen en een grote training die plaatsgevonden heeft in 2023. Daarnaast zijn er meer kosten vanuit de grondexploitatie doorbelast aan de luchthavenexploitatie om een vollediger beeld van de exploitatie van TA weer te geven. De opbrengsten uit landingsrechten vielen hoger uit door een grote defensieoefening die plaatsvond op TA. In 2023 waren er minder vliegbewegingen dan in 2022 waardoor de aviation gerelateerde kosten en baten lager uitvielen. Dit heeft vooral te maken met het slechte weer in de zomerperiode waardoor veel vluchten geannuleerd werden.

Het financiële kader voor 2024 en de periode 2025 – 2028 voor de luchthavenbegroting ziet er als volgt uit:

Exploitatie luchthaven	Werkelijk	Begroting	Begroting	Raming	Raming	Raming	Raming
	2023	(oorspronkelijk) 2024	Gewijzigd 2024	2025	2026	2027	2028
Baten	1.209.161	1.211.313	1.134.214	1.154.898	1.213.496	1.290.766	1.389.581
Lasten	1.870.170	1.523.312	1.895.963	1.700.094	1.714.912	1.865.586	2.351.466
Resultaat	(661.009)	(311.999)	(761.749)	(545.196)	(501.416)	(574.820)	(961.885)
Incidentele lasten	313.949	-	290.300	10.000	10.000	50.000	-
Structurele resultaat	(347.060)	(311.999)	(471.449)	(535.196)	(491.416)	(524.820)	(961.885)

Toelichting vastgoedexploitatie:

De vastgoedexploitatie bestaat uit de huurinkomsten en de kosten van de verhuurde panden. Het resultaat voor 2023 is € 41.835 beter dan verwacht naar aanleiding van de aangepaste begroting. De meerjarige begroting ziet er als volgt uit:

De vastgoedexploitatie van TB laat voor de periode 2024-2028 het volgende verloop zien:

Vastgoedexploitatie	Werkelijk	Oorspronkelijk	Gewijzigde	Begroting	Raming	Raming	Raming
	2023	Begroting 2024	Begroting 2024	2025	2026	2027	2028
Baten	559.882	659.991	667.832	712.249	726.254	860.539	877.509
Lasten	265.204	468.295	480.608	532.252	534.175	856.442	848.386
Resultaat	294.678	191.696	187.224	179.997	192.078	4.096	29.124

Financiële bijdrage 2025 e.v.

We hebben in de gemeentebegroting niets begroot voor TB. Alleen de omslagrente is meegenomen omdat de verliesvoorziening wordt berekend op netto contante waarde is. Het tekort op de grondexploitatie leidt binnen de gemeentelijke begroting tot het verhogen van de verliesvoorziening.

Het cumulatieve negatieve resultaat op de Luchthaven en de Vastgoedexploitatie 2023 worden vanaf 2022 jaarlijks verrekend met de beide deelnemers. Dit is een wijziging t.o.v. voorgaande jaren. De bijdrage aan TB voor het tekort op de luchthaven leidt tot kosten in de gemeentelijke exploitatie. In het proces van de zomernota 2025 vindt een integrale afweging plaats om het negatieve exploitatieresultaat van de Luchthaven op te nemen in de gemeentelijke begroting.

Wij zijn van mening dat de voorliggende beleidsarme herziene begroting 2025 en de meerjarenbegroting 2025-2028 geen aanleiding geeft om een zienswijze in te dienen. De begroting zal mogelijk wijzigen zodra de nieuwe koers voor de Luchthaven TA, de eventueel bijbehorende samenwerking (SOK) met marktpartijen vorm heeft gekregen. De effecten hiervan voor de begroting en meerjarenbegroting van de GR TB leggen we separaat aan de raad. We gaan ervan uit dat we in september 2024 daarover met uw raad in gesprek kunnen

Financiële ratio's ontwerpbegroting 2025 en jaarrekening 2023

Een aantal specifieke eigenschappen van de TB organisatie maakt dat een aantal in de BBV genoemde financiële kengetallen voor een GR voor TB geen toegevoegde waarde hebben. Zo is TB volledig met vreemd vermogen gefinancierd, zijn de activiteiten van TB naar hun aard eindig in de tijd en bestaan de baten en lasten van TB bijna volledig uit aan de grondexploitatie gerelateerde kasstromen. De kengetallen zijn om die reden niet opgenomen in deze paragraaf.

Vervangingsinvesteringen

TB is verantwoordelijk voor het beheer, onderhoud en instandhouding van de “tot het projectgebied behorende gronden”. Vastgelegd is dat TB “alle beheersactiviteiten zal uitvoeren die nodig zijn voor de realisatie van de gebiedsontwikkeling en voor de instandhouding van onroerende en roerende eigendommen”. De EHS (Ecologische Hoofdstructuur, tegenwoordig Natuurnetwerk Nederland) behoort niet (meer) tot het projectgebied: het natuurgebied is in eigendom en beheer overgedragen aan de provincie Overijssel. Over de woonparken is afgesproken dat we de openbare ruimte na oplevering overgedragen aan de gemeente Enschede. Dat geldt ook voor de ontsluiting van de werkparken en dat wordt op dit moment ook geëffectueerd. De openbare gronden bij de Fokkerweg, Prins Bernhardpark en de Werkparken (VTE) zijn reeds overgedragen aan gemeente Enschede en voor delen van 't Vaneker/Zuidkamp gebeurt dat binnenkort.

Over het toekomstig onderhoud van de buitenruimte op het bedrijvenpark TB en het baanonderhoud van TA zijn **geen** specifieke afspraken vastgelegd in de GR. Het bestuur besloot in 2023 tot voornemen tot de instelling van een Coöperatieve Vereniging u.a. voor parkmanagement. Het bestuur van de GR besloot in 2023 de parkmanagementbijdrage voor bedrijfsvestiging op het bedrijvenpark en binnen TA vast te stellen op 1,50 euro/m2 footprint, en vanaf 1-1-2024 te indexeren. Deze bijdrage is niet toereikend voor toekomstige groot onderhoud en vervangingsinvesteringen. Gemeente en provincie kwamen gezamenlijk een routekaart overeen om tot afspraken te komen over het toekomstig onderhoud voor de buitenruimte van het bedrijventerrein van TB (inclusief de landside van TA). Het DB heeft met deze routekaart ingestemd. Dit traject is nog niet opgestart, maar gaat spelen bij de ontvlechting van de GR of mogelijk eerder als gevolg van de heroverweging door de provincie van haar risicodragende rol in de exploitatie van TA (2025).

Het groot onderhoud aan de baan is naar verwachting rond 2027 aan de orde. In de begroting 2023-2027 heeft de GR daar nog geen rekening mee gehouden. De kosten van groot onderhoud om de baan op middellange termijn geschikt te houden voor vliegverkeer heeft de GR ingeschat op circa € 7 miljoen (prijsspeil 2022/2023). In 2024 werkt de GR de plannen uit voor groot baanonderhoud en stelt een nauwkeurigere raming op. De bekostiging van het groot onderhoud neemt de GR mee in het toekomstperspectief van TA dat de GR samen met de regionale partners uitwerkt.

Om inzicht te krijgen in de (toekomstige) kosten is in 2020 een Meerjaren Onderhoudsplan (MJOP) opgesteld voor het bedrijvenpark TB. Geconstateerd is dat de toekomstige uitgaven aan beheer en onderhoud van het bedrijvenpark TB slechts gedeeltelijk met een marktconforme parkmanagement-fee kan worden doorberekend aan bedrijven. Het ongedekte deel van het onderhoud zal daarom betrokken worden bij de nader te maken afspraken over het toekomstig beheer van het gebied tussen de gemeente en de provincie. Voor de verbouwde shelters is een meerjaren onderhoudsplan opgesteld waarbij we het groot onderhoud verwerken in de meerjarenbegroting.

De conclusie luidt dat er met betrekking tot vervangingsinvesteringen en dekking van kapitaallasten nog veel gedaan en gereld moet worden en dat partijen hier ook (financieel) risico lopen.

Risico's

Zowel het verlies als eventuele (nu nog niet voorziene) tegenvallers worden gedekt door de gemeente en de provincie. Gemeente Enschede staat voor 50% garant. De benodigde risicoreservering is als volgt:

Risicoreservering t.b.v.	2023	2022
Grondexploitatie	€ 6,8 miljoen	€ 7,8 miljoen
Luchthavenexploitatie	€ 1,2 miljoen	€ 1,2 miljoen
Vastgoedexploitatie	€ 0,3 miljoen	€ 0,3 miljoen
Totaal	€ 8,3 miljoen	€ 9,3 miljoen

Ten opzichte van 2022 is de benodigde risicoreservering met circa 1 miljoen euro afgenomen. Belangrijkste verklaring hiervoor is dat vorig jaar rekening werd gehouden met de kans dat het herziene bestemmingsplan voor de 'Voormalige Vliegbasis Twenthe – Midden' zou worden vernietigd door de Raad van State. Dit risico heeft zich in 2023 gemanifesteerd en het effect daarvan is in de grondexploitatie verwerkt.

Grondexploitatie:

Voor de grondexploitatie wordt een tekort voorzien van -/- 23,3 miljoen euro op eindwaarde per 31 december 2031. Op prijspeil 1 januari 2024 is dat (afgerond) -/- 19,9 miljoen euro (uitgaande van 2% disconteringsvoet). Het resultaat van de grondexploitatie wordt genomen na afronding van de gebiedsontwikkeling (thans voorzien in 2031). De deelnemers staan borg voor het (jaarlijks herziene) resultaat en de (jaarlijks in beeld gebrachte) financiële risico's. Om inzicht te krijgen in (financiële) risico's die samenhangen met de grondexploitatie wordt een risicoanalyse uitgevoerd. Daartoe wordt per begrotingspost een bandbreedte bepaald en daarnaast zijn mogelijke gebeurtenissen geïdentificeerd en gekwantificeerd waarmee in de grondexploitatie geen rekening is gehouden. Op basis van een Monte Carlo simulatie is in beeld gebracht wat de impact is van deze risico's. Hieruit blijkt dat een risicoreservering van 6,8 miljoen euro nodig is, op prijspeil 1 januari 2024. Daarbij laten we de meest extreme scenario's buiten beschouwing ('80% zekerheid').

Belangrijkste risico is dat het niet mogelijk blijkt om (aangekochte en aan te kopen) stikstofrechten beschikbaar te stellen aan afnemers van kavels. In dat geval kan de GR alleen kleinere bedrijven accommoderen. De provincie Overijssel (bevoegd gezag) besloot in februari 2022 om de mogelijkheid tot extern salderen voorlopig 'on hold' te zetten. Gelet hierop gaat de grondexploitatie voor de korte termijn uit van een behoedzaam uitgiftescenario. In 2024 houden we geen rekening met gronduitgiften op het bedrijvenpark en in 2025 is aangenomen dat enkel kleinere uitgiften plaatsvinden. Risico is dat dat extern salderen structureel of langer niet mogelijk blijkt. In dat geval kan een substantieel deel van het programma niet of pas later worden afgezet. Dit omdat we bedrijven met een grotere ruimtevraag dan niet kunnen bedienen. In het verlengde van bovenstaande speelt de capaciteit van de nutsnetwerken.

Enexis heeft recent aangegeven op dit moment geen transportcapaciteit voor afname en/of teruglevering aan grootverbruik aansluitingen (>3x80 ampère (A)) te kunnen aanbieden. TenneT en Enexis voeren daarom samen congestieonderzoeken uit met als doel om middels congestie management extra transportcapaciteit te creëren. De uitkomsten daarvan zijn nog niet beschikbaar. Indien dit geen soelaas biedt en er geen alternatieve oplossing kan worden gevonden heeft dit mogelijk ingrijpende consequenties voor (het uitgiftetempo in) de grondexploitatie. Eind 2024 worden de knelpunten geëvalueerd en de consequenties opgenomen in de begrotingswijziging 2025.

Er lopen ook nog twee procedures m.b.t. de Spottershill. De rechtbank heeft in beide zaken positief voor TB geoordeeld en beide beroepen ongegrond verklaard. Risico is dat de vergunning in een beroepsprocedure alsnog wordt vernietigd. In dat geval moet de GR een andere permanente locatie vinden voor de op de Spottershill gesitueerde niet verontreinigde en verontreinigde grond of moet de GR deze grond afvoeren.

Luchthavenexploitatie:

De begroting voor TA laat in de meerjarenbegroting 2024-2027 nadelig resultaat zien van circa € 350.000 per jaar. In de afgelopen jaren is een fors negatiever resultaat gerealiseerd. Het risico bestaat dat het negatieve resultaat de komende jaren hoger uitvalt dan begroot. Dit is aan de orde indien we minder landingsgelden, parkeer- en huurinkomsten ontvangen of extra lasten nodig zijn voor planontwikkeling en onderhoud van de baan. De GR schat dit risico over de komende 4 jaar (periode meerjarenbegroting) op 1,2 miljoen euro (€ 300.000 per jaar).

Vastgoedexploitatie:

De vastgoedexploitatie laat in de meerjarenbegroting een voordelig resultaat zien. Dit resultaat hangt voornamelijk samen met de inkomsten uit verhuur van de op het bedrijvenpark

verhuurde shelters. Risico is dat leegstand optreedt of de onderhoudskosten hoger uitvallen. We schatten dit risico voor de komende vier jaar in op in totaal € 300.000.

Grootste risico's

Naast de spreidingsrisico's zijn zogenaamde onzekere gebeurtenissen in beeld gebracht. Dit zijn gebeurtenissen waarmee in de Grondexploitatie TB geen rekening is gehouden, maar die (indien de gebeurtenissen zich manifesteren) wel impact hebben op het resultaat. Deze gebeurtenissen worden in de risicoanalyse meegenomen op basis van 'kans x gevolg'.

Beheersmaatregelen:

De GR heeft zowel voor de grondexploitatie als voor de exploitatie van de Luchthaven een gedegen risicoanalyse gemaakt, incl. bijbehorende beheersmaatregelen. Dit is afdoende geborgd .

Reserves en voorzieningen

TB beschikt niet over reserves en voorzieningen.

5. Veiligheidsregio Twente (VRT)

Maatschappelijk rendement, terugblik 2023

Op grond van de Wet Veiligheidsregio's werken brandweer, politie, geneeskundige hulpverleningsorganisatie in de regio (GHOR) en de gemeenten (kolom Bevolkingszorg) samen in de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Twente (VRT) op het gebied van crisisbeheersing en rampenbestrijding. Brandweer Twente heeft een aantal wettelijke taken in het kader van brand-, crisis - en rampenbestrijding. Met de uitvoering van de wettelijke en niet wettelijke taken door de Veiligheidsregio wordt een belangrijke bijdrage geleverd aan de lokale fysieke en sociale veiligheid.

Jaarrekening 2023: De jaarrekening 2023 laat een voordelig resultaat zien van 1,374 miljoen euro. Het dagelijks bestuur stelt aan het algemeen bestuur voor om het voordeel van € 225.420 voor de 4 FLO- gemeenten toe te voegen aan de functioneel leeftijdsontslag (FLO) reserves. Deze verplichting voor bijdragen in de bekostiging van functioneel leeftijdsontslag (FLO) vloeit voort uit afspraken die in 2013 zijn gemaakt bij de overdracht van personeel aan de regionale Brandweer. Voor Enschede gaat het om een bedrag van € 129.110. Daarnaast wordt voorgesteld om een deel toe te voegen aan de in te stellen reserves voor WOO (€ 128.000) en 'langdurige crises' (€ 450.000) en aan het in te stellen Duurzaamheidsfonds (€ 350.000). Het overige deel (€ 190.259) van het voordeel wordt uitgekeerd aan de 10 andere gemeenten die geen FLO-verplichtingen hebben.

Financiële bijdrage 2025

De bijdrage voor de VRT is voor 2025 begroot op 17,041 miljoen euro. In de begroting van de gemeente Enschede is voor 2025 rekening gehouden met een bijdrage van 16,379 miljoen euro, dit is inclusief de uitgangspunten voor de loon- en prijscompensatie van de gemeente Enschede. Het tekort als gevolg van verschillende uitgangspunten in de loon- en prijscompensatie zorgt ervoor dat er een tekort ontstaat van € 663.074.

De begroting van de VRT voor 2025 gaat uit van voorzetting van bestaand beleid binnen de kaders van het door het algemene bestuur vastgestelde beleidsplan 2021-2024 en de vastgestelde meerjarenraming. Daarnaast wordt de afschrijvingscomponent van de kapitaallasten geïndexeerd op basis van de gewogen gemiddelde index van het CPB en gaat de VRT er in principe van uit dat risico's niet optreden of eigenstandig kunnen worden opgevangen.

Financiële ratio's jaarrekening 2023 en ontwerpbegroting 2025

Kerngetal	Rekening 2023	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Netto schuldquote	104,7%	101,9%	94,9%	89,7%	81,6%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	104,7%	101,9%	94,9%	89,7%	81,6%
Solvabiliteitsratio	3,1%	1,9%	2,6%	3,1%	4,1
Structurele exploitatieruimte	0%	0%	0%	0%	0%

De toename van de schuldquote is het resultaat van de grote investeringen en de daarvoor benodigde financiering. Na 2025 worden de investeringen lager en daalt ook de schuldquote weer.

De solvabiliteitsratio is ruim beneden de norm die geldt voor een financieel gezonde huishouding. De geraamde afname van het eigen vermogen is deels te verklaren door de uitkering van een deel van het jaarrekeningresultaat 2023 aan de gemeenten. De mutaties in de reserves FLO werken tot en met 2024 negatief door op het eigen vermogen en daarna positief. De begroting is echter wel structureel in evenwicht. Ook is voldoende eigen vermogen beschikbaar om mogelijk tegenvallers mee op te vangen (zie passage over risico's).

Risico's

Eind 2022 is het risicobeeld van de VRT geactualiseerd. Hieruit blijkt dat de VRT voldoet aan de beoogde minimale weerstandsratio van 0,7. De ratio bedraagt 0,7 per eind 2023.

De grootste geïdentificeerde risico's hangen samen met de hogere prijsstijgingen, indexering inkomsten, exploitatie van de Twente Safety Campus, langdurig verzuim, arbeidsongeschiktheid van het personeel en informatieveiligheid.

(Vervangings)investeringen

In de begroting worden de investeringen uitgebreid toegelicht in een aparte paragraaf.

Materiële vaste activa: De geplande investeringen in 2024 en 2025 leiden tot een aanzienlijke stijging van de waarde van de vaste activa.

Vaste schuld: Voor de grote investeringen in 2024 en 2025 en door de afloop van langlopende leningen, is het noodzakelijk om langlopende leningen af te sluiten voor in totaal 12 miljoen euro in 2024 en naar verwachting ca. 1 miljoen euro in 2025. Hiermee neemt de vaste schuld per saldo aanzienlijk toe tot en met 2025.

Reserves en voorzieningen

De reserves en voorzieningen zijn in de jaarrekening 2023 en de ontwerpbegroting 2025 voldoende toegelicht. Nut en noodzaak van de reserves en voorzieningen zijn onderbouwd.

6. Gemeentelijk belastingkantoor Twente

Maatschappelijk rendement, terugblik 2023

Door de wettelijke taak belastingheffingen en inning te laten verzorgen door het GBTwente wordt op een effectieve en efficiënte manier uitvoering gegeven aan deze taak. Op deze manier wordt de gemeente Enschede in de gelegenheid gesteld om zich te richten op de ontwikkelingen in de Twentse samenleving. In samenspraak met het GBTwente werken zij ook aan de realisatie in de doelen die de gemeente Enschede heeft ten aanzien van de publieke dienstverlening.

Deze verbonden partij draagt zo via een dienstverlening overeenkomst (DVO) bij aan de doelstelling in onze gemeentebegroting 'Versterking samenwerking bestuur/(regionale) partners'. Deze doelstelling in onze doelenboom heeft als subdoel 'Verbeterde sturing op maatschappelijk rendement samenwerkingspartners door professioneler opdrachtgeverschap'.

Jaarrekening 2023: De jaarrekening 2023 laat een positief resultaat zien van € 896.384 terwijl bij de laatste tussenrapportage een gering resultaat van € 28.000 werd begroot. Uiteindelijk bleek bij de opstelling van de jaarstukken 2023 dat het moeilijk kunnen vervullen van vacatures en het inhuren van gespecialiseerd personeel heeft geleid tot dit positieve resultaat. Hierdoor is GBTwente niet in staat geweest om in 2023 alle bezwaren af te handelen en zullen ze alsnog opgepakt moeten worden in 2024. Daarom wordt voorgesteld om een deel van het positieve resultaat voor deze extra inhuur in 2024 te reserveren. Voor het overige resultaat wordt voorgesteld om deze toe te voegen aan de reserve ter dekking van het verwachte tekort over 2024. De CAO 2024 leidt immers tot aanzienlijk hogere personeelslasten dan was begroot. De gemeenten hoeven dan in 2024 geen extra bijdrage te leveren voor de hogere kosten.

Financiële bijdrage gemeente 2025

De bijdrage voor de gemeente voor het begrotingsjaar 2025 bedraagt 5,396 miljoen euro tegenover 4,804 miljoen euro in 2024. De toename bedraagt € 592.000 die op een klein bedrag na voor extra kapitaallasten, geheel voortkomt uit de gestegen lonen. In de Gemeentebegroting is 5,269 miljoen euro beschikbaar voor 2025 na toevoeging van de eigen indexering. Er resteert dan een knelpunt van € 127.000.

Financiële ratio's jaarrekening 2023 en ontwerpbegroting 2025

Kengetal	Rekening 2023	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Netto schuldquote	-/-3,59%	0,55%	1,17%	1,67%	0,44%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	-/-3,59%	0,55%	1,17%	1,67%	0,44%
Solvabiliteitsratio	7,83%	9,04%	9,33%	9,59%	9,80%
Structurele exploitatieruimte	5,52%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%

De financiële ratio's, die interessant zijn voor GBTwente, laten een gezonde financiële situatie zien. De solvabiliteitsratio is relatief laag. De deelnemende gemeenten hebben echter afgesproken dat zij een eigen vermogen van 5% van de begrote lasten acceptabel vinden omdat het GBTwente een sluitende begroting presenteert en de deelnemende gemeenten 'borg' staan.

De financiële ratio's 'grondexploitatie' en 'belastingopbrengsten' zijn niet van toepassing voor GBTwente.

Vervangingsinvesteringen

De vervangingsinvesteringen zijn beperkt bij GBTwente gezien de omvang van de organisatie. Deze zijn goed inzichtelijk gemaakt in de begroting en allemaal van dekking voorzien.

Risico's

Het GBTwente voldoet aan de door het Algemeen Bestuur gestelde eisen voor weerstandsvermogen c.q. weerstandsratio. De eigen weerstandscapaciteit van het GBTwente is niet afdoende om de risico's mee op te vangen. De deelnemende gemeenten hebben er voor gekozen dat het GBTwente beperkt aan reservevorming doet. Dat betekent dat de deelnemende gemeenten een deel van de risico's van GBTwente zelf af moeten dekken.

De omvang van de risico's stijgen per eind 2023 fors ten opzichte van eind 2022 door toevoeging van het risico op een cyberaanval.

Reserves en voorzieningen

GBTwente kent maar een beperkt aantal reserves met een beperkte omvang. De reserves en voorzieningen zijn in de jaarrekening 2023 en de ontwerpbegroting 2025 voldoende toegelicht.

7. Openbaar Lichaam Crematoria Twente

Maatschappelijk rendement; terugblik 2023

Het Openbaar Lichaam Crematoria Twente (OLCT) draagt bij aan onze wettelijke verplichtingen op het gebied van de lijkbezorging. De wettelijke taak van een gemeente beperkt zich echter tot het hebben van minimaal één begraafplaats (of delen van één begraafplaats met andere gemeenten). Het in eigendom hebben van een crematorium is geen wettelijke verplichting voor de gemeente.

Jaarrekening 2023: De jaarrekening 2023 sluit op een positief resultaat van € 470.751 (€ 361.432 in 2022). Dit resultaat wordt veroorzaakt doordat door de Crematoria Twente BV een hoger dividend dan het afgesproken basisdividend van € 375.000 heeft uitgekeerd. Het resultaat wijkt nauwelijks af van het begrote resultaat van € 358.317 voor 2023. De gemeente zal een hoger dividend ontvangen in 2024 dan was begroot. Dit wordt verwerkt in de 1^e Tussenrapportage 2024.

Financiële bijdrage 2025

De gemeente draagt niet financieel bij aan het OLCT. De gemeente raamt wel een jaarlijkse dividenduitkering in haar begroting. De ontwerpbegroting 2025 van het OLCT is opgesteld volgens de gemaakte afspraken inzake de uitkering van het zogenaamde basisdividend van jaarlijks € 375.000 (aandeel Enschede € 112.500). Het positieve saldo ontstaat doordat de gehele winst van de Crematoria Twente BV wordt uitgekeerd aan het OLCT dat enig aandeelhouder is van de BV. Op deze winst wordt een gering bedrag voor kosten (ruim 15.000 euro) van het OLCT (administratie en secretariaat) in mindering gebracht voordat het overige wordt uitgekeerd aan de deelnemende gemeenten.

Financiële ratio's jaarrekening 2023 en ontwerpbegroting 2025

Kengetal	Rekening 2023	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Netto schuldquote	1%	0%	0%	0%	0%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	1%	0%	0%	0%	0%
Solvabiliteitsratio	10%	100%	100%	100%	100%
Structurele exploitatieruimte	100%	96%	96%	95%	95%

Gezien de beperkte omvang van de gemeenschappelijke regeling is geen beoordeling en normering van de kengetallen opgenomen.

Vervangingsinvesteringen

Het OLCT doet geen investeringen.

Risico's

Het OLCT beschikt over voldoende eigen vermogen om het benodigde weerstandsvermogen van € 35.580 euro per begin 2025 uit te bekostigen. Dit weerstandsvermogen is gering maar voldoende gezien het feit dat er geen sprake is van risico's in het OLCT. De bedrijfsrisico's zitten namelijk in de Crematoria Twente BV waarvan het OLCT de enige aandeelhouder is. De risico's hier beperken zich tot de BV en het OLCT kan hier niet op worden aangesproken.

Reserves en voorzieningen

Het OLCT beschikt niet over voorzieningen. De twee reserves worden beknopt, maar wel afdoende, toegelicht.

8. Omgevingsdienst Twente

Maatschappelijk rendement, terugblik 2023

Zorgt voor het toezicht en handhaving van 'complexe' omgevingsvergunningen, het voorbereiden van besluiten met betrekking tot (milieu) inrichtingen en de handhaving bij (complexe) milieubelastende bedrijven. Daarmee draagt ze bij aan de realisatie van een gezonde en veilige leefomgeving. Is grotendeels een wettelijke verplichting.

In maart 2023 werd duidelijk dat de Omgevingswet in werking zou treden per 1 januari 2024. Deze duidelijkheid gaf scherpere en focus aan de voorbereiding rondom het werken met de Omgevingswet. De voorbereiding richtte zich zowel op aanpassingen binnen de OD Twente, als op samenwerkingsafspraken met bevoegd gezagen en ketenpartners. Processen en ICT-systemen zijn afgestemd en specifieke werkprocessen, werkafspraken en sjablonen zijn intern aangepast. Dit alles is getest, verbeterd en weer opnieuw getest, zodat iedereen klaar is voor de start van de Omgevingswet.

In 2023 is de pilot van de Omgevingstafel Twente (OTT) voortgezet om ervaring op te doen met de nieuwe integrale werkwijze onder de Omgevingswet. De inrichting van de processen en ICT is verbeterd tot het niveau dat een volledig geïntegreerde dienstverlening geboden kan worden die aansluit op het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) en het VTH-zaaksysteem van de OD Twente. Ook zijn documenten ontworpen voor bevoegd gezagen, die de functie van de OTT verduidelijkt. Extra voorlichting rond de zomer in 2023 heeft ervoor gezorgd dat het aantal behandelde zaken op de OTT fors is gestegen. De ervaring met deze casussen is voor het overgrote deel positief. Ook zijn er enkele casussen geweest met goede leerpunten. Juist hiervoor is de pilot bedoeld: scherpere krijgen in het soort casussen en welke diepgang van advisering bij een omgevingstafel hoort. In 2024 wordt besluitvorming voorbereid om de OTT op termijn een definitieve plek te geven binnen de OD Twente.

Naar aanleiding van het traject herijking financiering, komt in het begrotingsjaar 2024 extra formatie beschikbaar voor de OD Twente. Samen met het natuurlijk verloop zorgt dit voor veel vacatureruimte die moeilijk op korte termijn volledig is te bezetten met kwalitatief goede medewerkers. Daarom is in 2023 gestart met een omvangrijke wervingscampagne. De noodzaak om voldoende gekwalificeerd personeel binnen te halen is voor de OD Twente van groot belang. Bij de werving zijn verschillende kanalen ingezet en wordt aansluiting gezocht bij een landelijke campagne van Omgevingsdienst NL. De wervingscampagne wordt in 2024 gecontinueerd. De krapte op de arbeidsmarkt speelt echter in alle sectoren, waardoor een kans bestaat op onder-uitputting.

Jaarrekening 2023: Over 2023 is een positief resultaat behaald van ruim € 454.000 waarvan € 198.000 wordt uitgekeerd aan de deelnemende gemeenten. Het overige wordt aan de algemene reserve toegevoegd om het weerstandsvermogen op peil te houden.

Financiële bijdrage 2025

De bijdrage van de gemeente Enschede voor 2025 bedraagt 2,25 miljoen euro tegenover een bijdrage van 2,025 miljoen euro in 2024. Na toevoeging van de eigen indexering resteert een knelpunt € 202.000 die samenhangt met loon- en prijsindexatie.

Financiële ratio's ontwerpbegroting 2025 en jaarrekening 2023

Kengetal	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Netto schuldquote	-/- 14%	-/-12%	-/- 6%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	-/- 14%	-/-12%	-/- 6%
Solvabiliteitsratio	31%	42%	29%
Structurele exploitatieruimte	0 %	0%	0 %

De netto schuldquote is negatief omdat het ODT nauwelijks schulden op haar balans heeft staan. De solvabiliteit voldoet aan de minimale norm van 20%.

Vervangingsinvesteringen

De investeringen bestaan hoofdzakelijk uit investeringen in ICT-hardware en ICT-software en het configureren daarvan. Deze investeringen zijn benodigd om de sturing en ondersteuning van de primaire processen zo efficiënt mogelijk te laten verlopen. Hardware wordt in 3 jaar afgeschreven en overige investeringen worden in 5 jaar afgeschreven, daardoor zijn vervangingsinvesteringen nodig. Reeds bekende investeringen en afschrijvingen zijn meegenomen in de meerjarenbegroting maar niet nader toegelicht.

Risico's

In de ontwerpprogrammabegroting 2025 komt de weerstandsratio uit op 1,20. Hiermee voldoet het ODT aan de norm tussen 1,0 en 1,4.

In de ontwerp begroting 2025 Omgevingsdienst Twente en de jaarstukken 2023 zijn meerdere risico's geïdentificeerd en gekwantificeerd. De belangrijkste zijn:

- Aansprakelijkheid
- Output en personeel (krapte arbeidsmarkt)
- Gewijzigde wet- en regelgeving (o.a. Omgevingswet)

Reserves en voorzieningen

De omvang en mutaties van de reserves en voorzieningen worden voldoende toegelicht in de jaarrekening 2023. Nut en noodzaak van de reserves en voorzieningen zijn niet onderbouwd.

9. Recreatieschap Twente

Maatschappelijk rendement

Het recreatieschap draagt bij aan aantrekkelijk Enschede. Recreatiepark het Rutbeek biedt met haar omliggende leisure bedrijven, natuur en het gebruik als evenemententerrein een divers en (laagdrempelig) vrijetijdsaanbod voor onze inwoners en regio. Ook bieden deze bedrijven werkgelegenheid. Het recreatieschap beheert, onderhoud en exploiteert het recreatieterrein. Ook het beheer van het routenetwerk voor fietsen, wandelen, mountainbiken en paardrijden dragen bij aan een aantrekkelijke woonomgeving en het versterken van Twente als aantrekkelijke bestemming voor toeristen. Toeristen genereren inkomsten voor ondernemers en instellingen. Daarnaast dragen de routenetwerken ook bij aan de doelstelling om gezondheid te bevorderen vanwege het laagdrempelige karakter. Het recreatieschap wordt ondersteund door een grote groep vrijwilligers (zoals het onderhoud van mountainbikepaden). De gemeente zorgt zelf voor de aanleg en onderhoud van de infrastructuur. Tenslotte verstrekt het Recreatieschap de subsidie aan TwenteMarketing. Twentemarketing draagt bij aan het aantrekken van toeristen naar de regio en het positioneren van de regio als een plek waar je fijn kan wonen en werken. In hun nieuwe visie gaan ze zich meer richten op de Millennial en daarmee dragen zij nog sterker bij aan de opgave voor de aantrekkelijke stad.

Jaarrekening 2023: Het (geringe) resultaat over 2023 bedraagt € 7.901 negatief.

Financiële bijdrage gemeente 2025

De bijdrage voor 2025 bedraagt 1,042 miljoen euro. Hiermee is de bijdrage € 48.767 hoger dan de € 993.438 bijdrage voor 2024. De stijging wordt veroorzaakt door het toepassen van de loon- en prijscompensatie-spelregels van de Twentse gemeenten voor verbonden partijen.

Financiële ratio's

Kengetal	Rekening 2023	Begroting 2025	Raming 2026	Raming 2027	Raming 2028
Netto schuldquote	63,2%	55%	54%	49%	53%
Solvabiliteitsratio	16,5%	17%	17%	18%	17%
Structurele exploitatieruimte	2,2%	0%	0%	0%	0%

De solvabiliteitsratio is lager dan de zogenaamde signaalwaarde van 20%. Alle kengetallen liggen echter wel in de veilige marge.

Vervangingsinvesteringen

De herinvesteringen worden slechts cijfermatig toegelicht in de concept begroting 2025. Hiervoor zijn voldoende kapitaallasten beschikbaar. In de diverse speerpunten is benoemd dat gewerkt wordt aan meer inzicht in de investeringen.

Risico's

De weerstandsratio bedraagt 0,8 en voldoet hier mee niet aan de gewenste norm van 1,0, maar wel binnen de afgesproken bandbreedte van 0,8 - 1,0.

De grootste risico's zijn:

- Hogere kosten als gevolg van inhuur specialisten vanwege het ontbrekend van vrijwilligers.
- Hogere verzekeringspremies als gevolg van schades.
- Verminderde inkomsten uit evenementen
- Kosten door vandalisme
- Kosten i.v.m. schadebepalingen

Reserves en voorzieningen

De reserves en voorzieningen zijn in de concept-jaarrekening 2023 voldoende toegelicht. Nut en noodzaak van de reserves en voorzieningen zijn onderbouwd.